

Puhtaan siirtymän hankkeiden lupamenettelyt **TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT**

29.10.2025

Rahoittaja

Jatkuva oppiminen ja
työllisyyden palvelukeskus

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

SISÄLLYS

- EU:n vireillä olevat toimenpiteet lupamenettelyn kehittämiseksi
- Tulevaisuuden näkymät Suomessa
- Lupamenettelyn kehittäminen
- YVA-menettelyn kehittäminen
- Muita kehittämiskohteita
- Tietolähteitä harjoitustyötä varten

EU:N VIREILLÄ OLEVAT TOIMENPITEET LUPAMENETTELYN KEHITTÄMISEKSI

Korkea poliittinen taso

- Von der Leyen 1. – Euroopan vihreän kehityksen ohjelma (European Green Deal), joka oli EU:n kasvustrategia.
 - Tavoitteena oli muuttaa EU:n talous kestäväksi tulevaisuuden mukaiseksi ja saavuttaa ilmastoneutraalius vuoteen 2050.
- Von der Leyen 2. – Kilpailukykykompassi ->mm. EU:n kohtuuhintaista energiaa koskeva toimintasuunnitelma (COM (2025) 79 final)

EU:n komission painopisteet 2024-2029

- **Euroopan strateginen kilpailukyky ja vauraus:** Tavoitteena on varmistaa Euroopan kestävä vaurastuminen ja kilpailukyky, ja siihen liittyen on luvattu investoida enemmän innovaatioihin ja ihmisten osaamiseen. Tähän kuuluu myös osaamisdatan sisämarkkinoiden luominen.
- **Puolustus ja turvallisuus:** Pyrkimys vahvistaa Euroopan puolustusta ja turvallisuutta.
- **Ihmisten tukeminen ja sosiaalinen malli:** Tavoitteena on vahvistaa sosiaalista mallia ja tukea kansalaisia.
- **Elämänlaatu, luonto ja ruokaturva:** Tavoitteena on turvata elämänlaatu ja suojella luontoa, sisältäen ruokaturvan. Vihreän kehityksen ohjelmaa jatketaan, tavoitteena hiilineutraali ja resurssitehokas Eurooppa vuoteen 2050 mennessä.
- **Demokratian ja arvojen suojelu:** Tavoitteena on suojella eurooppalaista demokratiaa ja keskeisiä arvoja, kuten oikeusvaltioperiaatetta.
- **Vaikuttava globaali rooli:** Pyrkimys vahvistaa EU:n asemaa maailmannäyttämöllä ja kehittää suhteita naapurialueisiin rauhan ja taloudellisen vakauden edistämiseksi.

EU:n kohtuuhintaista energiaa koskeva toimintasuunnitelma (COM (2025) 79)

- ✓ Energiasta voidaan tehdä kohtuuhintaista vain nopeuttamalla investointeja puhtaaseen energiaan ja infrastruktuuriin, varmistamalla, että sähköistäminen pääsee vauhtiin, parantamalla energiatehokkuutta sekä lisäämällä kaasumarkkinoiden avoimuutta ja oikeudenmukaisuutta.
- ✓ Uusiutuvasta sähköntuotannosta on tullut edullisin uuden sähköntuotannon oletuslähde.

Sähkötoimituskustannusten alentaminen

- ✓ EU:n tavoitteena on sähkötoimituskustannusten alentaminen
- Yhtenä toimenpiteenä uuden puhtaan sähköntuotannon ja energiainfrastruktuurin **lupa-aikojen lyhentäminen**.
- Uusien hankkeiden läpäisyajat voivat kuitenkin olla jopa 7–10 vuotta tuulivoimahankkeissa, 8–10 vuotta jakeluverkkohankkeissa ja toisinaan jopa 17 vuotta -> tämä haittaa pahasti uusiutuvan energian laajamittaista käyttöönottoa ja voi vaikuttaa hankkeiden taloudelliseen malliin.

Ympäristöarviointien kehittäminen

- **Suuri osa** puhtaan energian investointien, varastoinnin ja verkkojen lupamenettelyihin käytettävästä **ajasta on varattu ympäristöarviointeihin.**
 - Ympäristöarviointeja koskevaan lainsäädäntökehykseen on tarpeen tehdä kohdennettuja päivityksiä, jotta tällaisten hankkeiden lupamenettelyjä voidaan **yksinkertaistaa ja lyhentää merkittävästi**, samalla kun varmistetaan ympäristön suojeleminen ja suojellaan ihmisten terveyttä.
 - Muutoksia myös YVA-menettelyyn odotettavissa (?).
- Myös lyhyemmät määräajat energiainfrastruktuurin (kansalliset lupamenettelyt) ovat keskeisiä energiakustannusten alentamiseksi.
 - Hallinnollisten päätösten hiljainen hyväksyntä (jos tämä periaate on käytössä kansallisessa oikeusjärjestelmässä)
 - Kehittäjille tarkoitettut keskitetyt palvelupisteet

Digitalisaatio- yms. toimet

- *Lupaprosessi* sekä puhtaaseen energiaan tehtäviin investointeihin tarvittavat ympäristö- ja geologiset tiedot *on digitalisoitava*.
- Tiedot tuuli- ja aurinkovoiman resurssipotentialista EU:ssa auttavat kartoittamaan alueita kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi, sekä nimeämään uusiutuvan energian *nopean kehittämisen alueita* RED III mukaisesti.
- Yksinkertaistetut lupamenettelyt kattavat hybridienergiaprojektit, joissa käytetään useita teknologioita, kuten yhdistämällä energian tuotanto ja varastointi samalla verkkoliitännällä.
- Komissio tulee arvioimaan mahdollisuudet virtaviivaistaa nykyisiä lupakäytäntöjä uusien ydinenergiateknologioiden nykyisiä lupakäytäntöjä -> mm. pienten modulaaristen reaktorien käyttöönotto.

Komission tulevat toimenpiteet

- Komissio aikoo:
 - esittää lainsäädäntöehdotuksia verkkojen, varastoinnin ja uusiutuvien energialähteiden lupamenettelyjen nopeuttamiseksi, mukaan lukien ympäristöarviointien virtaviivaistaminen ja lupien määräaikojen lyhentäminen.
 - arvioida uusien ydinenergiateknologioiden lupakäytäntöjen virtaviivaistamista (pieniä modulaarisia ydinreaktoreita koskeva tiedonanto).
- Tavoiteltavat vaikutukset:
 - Voimassa olevat ja uudet lainsäädäntötoimenpiteet voivat lyhentää lupamenettelyjen kestoja:
 - **alle 6 kk - 12 kk:een** yksinkertaisemmissa hankkeissa (voimalaitosten päivittäminen, uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueilla ja niiden ulkopuolella);
 - **alle 12 kk – 2 v.** uusiutuvan energian hankkeissa (nopean kehittämisen alueilla tai kahteen vuoteen niiden ulkopuolella);
 - **alle 2 v. – 3 v.** monimutkaisissa hankkeissa (kuten merituulivoimahankkeet (nopean kehittämisen alueilla ja niiden ulkopuolella).
 - Lisäksi korjataan nykyiset puutteet tiukennetulla lainsäädäntökehyksellä.
- Aikataulu: toimintasuunnitelman hyväksymisestä alkaen ja vuodet 2025–2026.

IE-direktiivin muutokset

- EU:n direktiivi teollisuuden päästöistä (EU 2024/1785, IED)
- Teollisuuslaitosten päästörajat olisivat jatkossa pienimmät/tiukimmat mahdolliset päästötasot, jotka voidaan saavuttaa BAT-päätelmien mukaisilla tekniikoilla.
 - Toiminnanharjoittajan tulee hakemuksessa selvittää mahdollisuuden saavuttaa BAT-päästötason vaihteluvälin alaraja, sekä pienin laitoksella saavutettavissa oleva päästötaso kaikkien yhdisteiden osalta.
- Teollisuuslaitosten tulee ottaa käyttöön ympäristöjohtamisjärjestelmä (EMS) viimeistään vuonna 2027.
- Teollisuuslaitosten tulee laatia siirtymäsuunnitelma vuosille 2030-2050 liittyen siirtymään kohti puhdasta tuotantoa, kiertotaloutta ja ilmastoneutraalia toimintaa.
- Soveltamisalan muutokset:
 - Sika- ja siipikarjatilojen määrä kasvaa Suomessa 275 tilasta 400 tilaan. EU:ssa on alkanut toimintasääntöjen laatiminen sika- ja siipikarjatilojen osalta.
 - Metallimineraalien kaivostoiminta (Suomessa noin 9 kaivosta) tulee mukaan soveltamisalaan, ja kaivosten BAT-päätelmien valmistelu EU:ssa alkanut.
 - Lisäksi käytössä oleville kaatopaikoille voitaisiin jatkossa laatia BAT-päätelmät.
- Päästörekisteriasetus (TPRE) -> E-PRTR rekisteri
 - <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/member-states-reporting-art-7-under-the-european-pollutant-release-and-transfer-register-e-prtr-regulation-23/european-pollutant-release-and-transfer-register-e-prtr-data-base>
- Muutokset toimeenpantava kansallisessa lainsäädännössä 1.7.2026 mennessä.

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT SUOMESSA

Yleisiä huomioita

Menettely yleisesti – mihin voidaan vaikuttaa?

- Konsultaatio, ennakkokeskustelut ja hallinnollisen menettelyn aloittaminen
 - Tärkein vaihe: ympäristö, hanke ja lupalaadun yleisesti
- Varsinainen lupamenettely
 - Menettelyä on mahdollista sujuvoittaa
- Luvan päätöksen muoto ja sisältö sekä valitus
 - Menettelyllisesti vähemmän mahdollisuuksia
- Ympäristövaikutusten arviointi (YVA) – on mahdollisuuksia vaikuttaa arvioinnin laajuuteen ja menettelyyn, jossa YVA toteutetaan
- RED, CRMA ja NZIA (sekä TEN-E-asetus)
 - Merkittäviä muutoksia nykyiseen suomalaisen ympäristöpäätöksenteon järjestelmään lupamenettelyn osalta
- Lopputulos: kansallinen menettely ja EU-säädösten mukaiset erityiset menettelyt?
 - Tarkoituksenmukaisinta, että menettelyt pääosin yhteneväisiä tulevaisuudessa

LUPAMENETTELYN KEHITTÄMINEN

Ennen lupahakemuksen jättämistä

- Ennakkokeskustelut voivat vaikuttaa lupahakemusten laatuun.
- Laadukkaat hakemukset voivat edistää lupamenettelyn sujuvaa käsittelyä.
- Ennakkokeskusteluja koskevaa sääntelyä voitaisiin yhdenmukaistaa siten, että niiden tavoitteena olisi selkeästi ohjata hakijaa neuvojen avulla.
 - Sääntelyä voitaisiin täsmentää asetustasolla, jotta keskustelussa käsiteltävien asioiden, osallistuvien tahojen ja heidän rooliensa sekä esimerkiksi dokumentoinnin ohjaaminen olisi tarkempaa
 - Olisi myös harkittava hankkeen toteuttajalle asetettavia velvoitteita, esimerkiksi asiakirjojen ja suunnitelmien osalta, silloin kun hän on pyytänyt keskustelun järjestämistä
- Lupaviranomaiselle voi syntyä merkittävää resurssipainetta hakijoista, jotka tarvitsevat erityistä ohjausta ja toistuvia neuvontakeskusteluja

Lupamenettely

- Osapuolten ja muiden asianosaisten kuuleminen voitaisiin järjestää sen jälkeen, kun lupaviranomainen on laatinut lupaluonnoksen
 - Ei vaikuttaisi merkittävästi lupamenettelyn keston, mutta helpottaisi kommentointia, kun lausuttavana on luonnos eikä pelkkä hakemus
- YVA-lain mukainen YVA-selostuksen kuuleminen toteutettaisiin samassa yhteydessä kuin ympäristönsuojelulain mukaisen lupahakemuksen vireilletulon ilmoittaminen
- Asianosaisten osallistumismahdollisuudet eivät muuttuisi merkittävästi näiden muutosten myötä
 - Menettelyyn sisältyisi kaksi kuulemiskierrosta
- Lupamenettelyn kestoja voitaisiin hallita asettamalla viranomaisille määräaikoja lupamenettelylle kattavasti
 - Määräaikoja ei ole perinteisesti käytetty Suomessa
 - Uusi EU-lainsäädäntö sisältää lukuisia määräaikäsäännöksiä
 - Määräaikojen asettaminen kansallisella tasolla myös muille hankkeille olisi keino nopeuttaa menettelyjä

Lupapäätös

- Lupapäätöksen johdanto-osuutta voitaisiin selkeyttää
 - Voitaisiin pitkälti muodostaa hakemuksen, lausuntojen, muistutusten ja mielipiteiden pohjalta, jotka on esitetty digitaalisessa palvelussa
- Yhdistetty lupapäätös (konsolidoitu) tulee jatkossa pakolliseksi IE-direktiivin soveltamisalaan kuuluville laitoksille
 - Laajentaminen koskemaan myös muita laitoksia olisi perusteltua
 - Yhdistämistä voidaan ajan myötä automatisoida digitaalisen palvelujärjestelmän kautta
- Digitaalisten palvelujen kehittämisen yhteydessä olisi tarpeen tarkastella, tarvitaanko lisäsääntelyä sen suhteen, miten lupamenettelyssä viranomaiselle toimitettua tietoa voidaan käyttää
- Tiedon ja aineiston käyttömahdollisuuksilla on merkitystä myös sujuvan lupamenettelyn varmistamisessa, koska ne edistävät laadukkaita hakemuksia.

YVA-MENETTELYN KEHITTÄMINEN

YVAn kehittämismahdollisuuksia

- ✓ YVAn tulisi keskittyä nykyistä selkeämmin vain todennäköisesti merkittävien vaikutusten arviointiin
- Kansallisen YVAL:n muutos:
 - YVAssa arvioidaan vain hankkeen todennäköiset merkittävät ympäristövaikutukset -> velvoittaa viranomaisia, hankkeiden kehittäjiä ja konsultteja. Vähemmän merkittävät vaikutukset jätetään arvioinnin ulkopuolelle eikä niitä arvioida.
 - Hankkeen kehittäjän on laadittava arvio todennäköisistä merkittävistä vaikutuksista. YVA-yhteysviranomaisen antaa lausunnon YVA-selostuksessa esitettävän laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta (ks. RED, NZIA ja CRMA).
 - Tehokas toimeenpano vaatisi erityisen toimeenpanohankkeen (yleiset arviointikriteerit eri hankkeiden todennäköisten merkittävien vaikutusten tunnistamiseksi, rajaamiseksi ja esittämiseksi) sekä yleisön tietoisuuden

YVA-ohjelma

- EU:n YVA-direktiivi (EIAD) ei sisällä YVA-ohjelmavaihetta-> Suomessa siihen kuuluu ohjelman julkinen tiedottaminen, lausunnot YVA- ja muilta viranomaisilta sekä yleiset mielipiteet).
- ✓ YVA-ohjelman vapaaehtoisuus jatkossa? Hankkeet, joissa siitä on lisäarvoa (esimerkiksi sähkön siirtoverkot ja kaivostoimintahankkeet)?
 - Nykyinen ohjelmavaihe voitaisiin korvata esim. hankkeen kehittäjän omalla (esisuunnittelu) suunnitelmalla siitä, miten YVA aiotaan (ks. TEN-E-asetuksen vaihe ennen lupahakemusta), yhdessä dokumentoitujen ennakkokeskustelujen kanssa, joissa on mukana hankkeen kehittäjä, YVA-koordinoiva viranomainen ja kaikki muut asiaankuuluvat ja tarpeelliset viranomaiset.

YVA lupamenettelyn osana

- YVA-direktiivi perustuu oletukseen, että ensisijaisesti YVA voidaan liittää jäsenvaltioissa voimassa oleviin lupamenettelyihin tai jos tämä ei ole mahdollista... (ks. EIAD 2(2) art.).
- Suomessa YVA toteutetaan omassa menettelyssään, erillään lupamenettelyistä, ja tyypillisesti niitä edeltäen.
- RED, NZIA ja CRMA: koordinoitu tai yhtenäinen menettely, joka täyttää kaikki vaikutusten arvioinnit EIAD:n ja tiettyjen muiden unionin ympäristödirektiivien mukaan.
- Suomessa tällaista vaihtoehtoa ei ole selvitetty.

Muita kehityskohteita

- Tuulivoimahankkeissa, vaikka strateginen ympäristöarviointi (SEA) toteutetaan viranomaisen toimesta kaavoituksen yhteydessä ja ympäristövaikutusten arviointi (YVA) yksityisen toimijan toimesta
 - Olisi mahdollista integroida viranomaisen suunnittelumenettely ja YVA-menettely tiiviimmin toisiinsa
 - Merkittävät ympäristövaikutukset tutkittaisiin samassa menettelyssä, ja niistä laadittaisiin yksi asiakirja, joka täyttäisi molempien menettelyjen vaatimukset
- Käytäntö vastaa tosiasiallisesti em. ajatusta, mutta lainsäädäntö ei
 - Lisäksi YVA-menettely ohjelmineen monimutkaisempi eli säännösten kehittäminen olisi tarpeellista.

YTY-hanke /Kansallinen digitalisaatio

- **Ympäristönsuojelun tietorakenteiden ja yhteentoimivuuden kehittäminen (YTY-hanke)**
 - YTY-hankkeessa kehitetään ympäristönsuojelutiedon käytettävyyttä vahvistamalla lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyissä käytettävien tietojen yhteentoimivuutta eri viranomaisten asiointi- ja muissa tietojärjestelmissä. Hanke toimii tiiviissä yhteistyössä muiden vihreää siirtymää tukevien digitalisaatiohankkeiden kanssa.
 - Tavoitteet ja tuotokset:
 - Yhteiset tietomallit ympäristönsuojelulain ja osin myös muun ympäristöllisen lainsäädännön mukaisissa lupa-, ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyissä toistuville tiedoille, kuten toiminnanharjoittajaa, toimintapaikkaa ja itse toimintaa koskevat perustiedot eri tietojärjestelmissä.
 - Asiointilomakkeiden, rajapintojen yms. kehittäminen tietomallien mukaisesti mahdollistaen yhteisten tietojen sujuvaa virtaamista läpi koko ympäristöviranomaisten palveluketjun.
 - Ympäristönsuojelun tietojärjestelmän (YSL 222 ja 223 §) osa-alueiden kehittäminen lupa- ja muiden päätöstietojen osalta ajantasaiseksi ja kattavaksi tietovarannoksi.
 - Toimikausi: 1.1.2024 – 30.6.2026.

HARJOITUSTYÖ - TIETOLÄHTEITÄ

Harjoitustyö

Vesi- ja ympäristölupien tietopalvelu

- Hae aluehallintovirastolle vireille tulleita, tiedoksiannettuja ja päätettyjä vesi- ja ympäristölupa-asioita sekä niihin liittyviä julkisia asiakirjoja.
- <https://ylupa.avi.fi/fi-FI>

Näin löydät YVA-hankkeet

- <https://www.ymparisto.fi/fi/osallistu-ja-vaikuta/ymparistovaikutusten-arviointi/hankkeiden-ymparistovaikutusten-arviointimenettely-yva/yva-hankkeet>